

Kreatív elődök

Minden tudományág története szorosan kapcsolódik az azt kutató tudósok életével. A könyvek mégis gyakran csak mellékesen, mintegy széljegyzetben említik e kiválóságok neveit. E rövid írásban két magyar tudós munkásságát szeretném bemutatni.

Bánki Donát

(1859-1922)

A Veszprém megyei Bánk községben született. A Műegyetemen szerzett építészmérnöki oklevelet, majd 1899-től - haláláig - ugyanitt oktatott.

Munkásságának - a laikusok számára is - legismertebb része a Csonka Jánossal együtt végzett kísérletei, melyek a magyarországi motorgyártás megalapozását eredményezték. Kettejük együttműködéséből számos közös szabadalom született. 1888-ban a benzinmotort, 1893-ban pedig a karburátort szabadalmaztatták. A Bánki-Csonka-féle motorok sorozatgyártását a Ganz és Társa Vasöntő- és Gépgyár végezte, ahol Bánki Donát is tizenhat éven át, 1882-1889-ig dolgozott.

Erre az időszakra tehető első önálló találmányainak kidolgozása is. 1894-ben szabadalmaztatta nagynyomású robbanómotorját, amit már vízbefecskendezéses hűtéssel tökéletesítette. 1902-ben az elsőkerékajtású autót, 1903-ban a gőzturbinát, 1909-ben a hidrokompreszort, 1910-ben a forgóékét, 1917-ben a vízturbinát szabadalmaztatta. Ez utóbbi tette lehetővé az úgynevezett törpe vízierőmű fejlesztését, melyekből több száz darabot legyártottak és néhány még ma is működőképes. Ez a felsorolás persze korántsem teljes, hiszen Bánki Donát műszaki érdeklődése rendkívül szerteágazó volt és sok területen alkotott maradandót.

1911-ben a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választották és élete során számos díjban és szakmai elismerésben volt része.

Bay Zoltán

(1900-1992)

Gyulaváriban született. A debreceni Református Kollégium elvégzése után a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen folytatta felsőfokú tanulmányait. Ugyanitt doktorált is. 1930-tól a szegedi egyetem elméleti fizikaprofesszoraként dolgozott. 1936-ban az Egyesült Izzó Tungstram Laboratóriumában fejlesztette ki a rádiólokátort. A laboratórium vezetőjeként jelentős eredményeket ért el a nagyfeszültségű gázkisülésű csövek, a fénycsövek, valamint az elektroncsövek kifejlesztése terén. 1938 és 1948 között a budapesti Műegyetemen is tanított. 1946-ban kutatócsoportjával sikerült észlelnie a Holdra irányított radarhullámok visszaverődését, amely nagy jelentőségű űrkísérletnek számított. 1948-tól az Amerikai Egyesült Államokban élt és dolgozott. 1955-ig a Washington Egyetem kísérleti fizikaprofesszora, majd 1972-ig a Szabványügyi Hivatal osztályvezetője, ezt követően pedig az American University professzora lett. 1981-ben a Magyar Tudományos Akadémia és az Eötvös Loránd Fizikai Társulat tiszteletbeli tagjává választották. 1990-ben - 90. születésnapján - a Magyar Köztársaság Rubinokkal Ékesített Zászlórendjével tüntették ki.

Nagy Zoltán
bigzoo2@freemail.hu